

НАУКОВІ ПОВІДОМЛЕННЯ

ПРАВОВА ПРИРОДА ПРАВА СЛІДУВАННЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА МОЖЛИВОСТІ ЙОГО СПАДКУВАННЯ

Самсін Р.І., аспірант кафедри цивільно-правових дисциплін ННПП НАВС
Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри
цивільно-правових дисциплін ННПП НАВС *Ієвіня О.В.*

Значні політичні та економічні перетворення, що відбулися в Україні наприкінці минулого століття, посилення ролі приватного права призвели до глобального реформування практично всіх галузей національного законодавства. Одним з провідних напрямів цієї реформи стало оновлення та подальший розвиток законодавства у сфері інтелектуальної власності. Причому, на відміну від радянського законодавства, коли увага здебільшого приділялася правому регулюванню в сфері промислової власності, нарешті гідна увага починає приділятися і авторському праву.

Прийнятий 23 грудня 1993 року Закон України «Про авторське право та суміжні права» (далі - Закон про авторське право) поклав початок формування національного законодавства у відповідній сфері, що мало істотно покращити правове становище авторів, сприяти розвитку національної культури та забезпечити нашій країні гідне місце у світовому співтоваристві, оскільки питання охорони та захисту інтелектуальної власності набувають у зазначеній період особливої ваги у всьому світі.

Однією з новел Закону про авторське право стало запровадження специфічного авторського права - права слідування, як невідчужуваного права автора протягом життя, а після його смерті - права спадкоємців, на одержання п'яти відсотків від ціни кожного наступного продажу щодо проданих автором оригіналів творів образотворчого мистецтва впродовж дії авторського права [1, ст. 23]. Зазначене право збереглося і в наступній редакції Закону, запровадженої у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права» [2, ст. 27].

В залежності від природи авторського права традиційним є поділ авторських повноважень на особисті немайнові та майнові.

В юридичній літературі зустрічаються різні позиції стосовно правової природи права слідування. З першого погляду воно є різновидом майнових прав автора, і саме такої позиції дотримується більшість науковців.

Так, Е.П. Гаврілов зазначає: «Немає сумнівів в тому, що майновим правом є право слідування» [3]. Як різновид прав, пов'язаних з економічною вигодою, а відповідно - майнових, розглядає право слідування П. Попова [4, с. 88].

У свою чергу А.М. Семіволкова вважає, що право слідування має змішану природу, оскільки, з одного боку, воно є майновим правом, головним правовим наслідком реалізації якого є виникнення у визначеної законом особи обов'язку здійснити грошову виплату на користь автора, забезпечуючи таким чином безперервність винагороди. З іншого боку, право слідування включає такі елементи особистих немайнових прав, як невідчужуваність, неподільність, неможливість передачі іншим особам [5]. Позиції щодо змішаної правової природи права слідування дотримується і О.О. Штефан, зазначаючи, що «йому притаманні як елементи охорони, що характерні для майнових прав інтелектуальної власності на твір, так і елементи, що визначають специфіку правового режиму особистих немайнових прав автора твору. Так, з одного боку, право слідування є невідчужуваним, що властиво особистим немайновим правам авторів творів. Законодавче закріплення невідчужуваності права є правовою гарантією запобігання вимушеній відмові автора від свого права. З іншого боку, строк дії права слідування встановлений такий же, як і для майнових прав інтелектуальної власності на твір» [6, с. 198].

Слід зазначити, що питання майнової чи змішаної природи права слідування має не лише теоретичне, а й практичне значення, оскільки пов'язано, зокрема, з питанням можливості успадкування цього права. Так, наприклад, ч. 4 статті 38 Зведеного Закону Данії про авторське право [7] встановлює, що після смерті автора право слідування переходить до його подружжя та нащадків. У разі відсутності у автора подружжя та нащадків, право слідування переходить організаціям, визначеним міністром культури Данії. За законодавством Франції право слідування може успадковуватись лише спадкоємцями за законом, тоді як спадкоємці за заповітом та інші правонаступники виключаються з кола осіб, що можуть користуватися цим правом. Коментуючи зазначене положення французького законодавства Р. Дюма зазначає: «оскільки право слідування має аліментну основу, то завдяки цієї причині немає підстав надавати його спадкоємцям, які не мають права вимоги по аліментним зобов'язанням або не мають права на обов'язкову частку» [8, с. 181]. Водночас українське законодавство не містить подібних обмежень щодо спадкування права слідування, хоча й наголошує на його невідчуженості.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року № 3792-XII / Відомості Верховної Ради України від 29.03.1994 - 1994 р., № 13, стаття 64
2. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 11 липня 2001 року № 2627-III / Відомості Верховної Ради України від 26.10.2001 - 2001 р., № 43, стаття 214

3. Гаврилзв Э. П. Наследование интеллектуальных прав // Патенты и лицензии. - 2008. - № 4. - С. 27-34
4. Попова П А. Право следования по отношению к произведениям изобразительного искусства в России, Великобритании, США и странах СНГ Интеллектуальная собственность: теория и практика: Сб. докл. научно-практической конференции «Петербургские коллегияльные чтения - 2010» (Санкт-Петербург, 24-25 июня 2010 г.) - СПб.: Изд-во СПбГЭТУ «ЛЭТИ», 2010. - 131 с.
5. Семиволкова А. М. Право следования: особенности структуры и правовой природы / А. М. Семиволкова // Юрист ВУЗа. - 2011. - №»11. - С. 63-67
6. Право інтелектуальної власності: Акад. курс: Підруч. для студ. вищих навч. закладів / О. П. Орлюк, Г. О. Андрощук, О. Б. Бутнік-Сіверський та ін.; За ред. О. П. Орлюк, О. Д. Святоцького. - К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. - 696 с.
7. Consolidated Act on Copyright 2010 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.wipo.int/wipolex/en/text.jsp?file_id=191420
8. Дюма Р. Литературная и художественная собственность. Авторское право Франции.-2-е изд.: Пер. с фр.- М.: Междунар. отношения, 1993.-384 с.